

Předpláči se
 Pro Prahu: celoročně
 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr.,
 čtvrtletně 1 zl. 25 kr.
 Pro venkov: celoročně
 5 zl. 60 kr., půlletně 2 zl.
 80 kr., čtvrtletně 1 zl. 40.
 Jednotlivá čísla prodá-
 vají se po 12 kr.,
 jednotlivé přílohy hud.
 po 50 kr.
 Za inseráty se platí
 pouze 2 kr. za řádek
 drobného písma.

DALIBOR.

časopis

věnovaný zájmům světské i církevní hudby a zpěváckých spolků českoslov., zároveň pak
 organ „Matice hudební“

s četnými přílohami hudebními.

Redaktor:
Dr. Ludevít Procházka.

Vychází každou sobotu.

Majitel:
Emanuel Starý.

Památné dni hudební.

17. října 1825 I. prov. Lisztovy zpěvohry „Don Sancho“ —
 v Paříži.
 „ „ 1837 † Jan. Nep. Hummel, pian. a sklad. — ve Výmáře.
 „ „ 1849 † Bedřich Chopin, slov. pian. a sklad. polský —
 v Paříži.
 18. „ 1817 † Etienne Henry Méhul, francouzský sklad. op. —
 v Paříži.
 „ „ 1825 † Petr Winter, sklad. operní — jakožto dvor.
 kap. v Mnichově.
 19. „ 1824 † Fr. Pivoda, sklad. a učitel zp. — v Žeravicích
 (na Moravě).
 „ „ 1865 † Adela Güntherova, op. zpěvačka v Teplicích.
 „ „ 1842 I. prov. R. Wagnerovy zpěvohry „Cola Rienzi“
 — v Drážďanech.
 „ „ 1865 I. prov. K. Šebora zpěvohry „Templáři na
 Moravě“ — v Praze.
 20. „ 1821 nar. K. Mikuli, polský sklad. — v Černovicích
 (v Bukovině).
 „ „ 1842 † Fr. Vil. Pixis, housl. a sklad. — v Praze.
 „ „ 1845 I. prov. R. Wagnerovy zpěv. „Tannhäuser“ —
 v Drážďanech.
 „ „ 1775 nar. Abbate Guiseppe Baini, církevní sklad.
 a spisovatel hudební — v Římě.
 „ „ 1848 † Marie Milanollo, housl. — v Paříži.
 21. „ 1870 † M. V. Balfe, op. sklad. angl. — v Rowney-
 Abbey u Londýna.
 „ „ 1871 † Josef Baroch, řed. kůru — v Brně.
 22. „ 1811 nar. Abbé Frant. Liszt, slovut. sklad. a pian. —
 v Raidingu (v Uhrách).
 „ „ 1817 nar. Niels Gade, sklad. — v Kodani.
 „ „ 1859 † L. Spohr, sklad. — v Kasselu.
 23. „ 1803 nar. Alb. Lortzing, op. sklad. — v Berlíně.
 „ „ 1825 nar. Apol. Kontski, sklad. a řed. konservatoře —
 ve Varšavě.
 „ „ 1844 nar. Vojtěška Heidelberg-Zadrobílková,
 pianistka — v Praze.

Jak se „vykládají“ skladby instru- mentalní.

Od dra. Hostinského.
 (Dokončení.)

Jiné dílo, k němuž bylo hleděno s nejrůznějších
 „poetických“ stanovisek, je na př. velká sonata

Jen frankované listy
 přijímají se.
 Rukopisy redakci za-
 slané nevracejí se.

Předplatné přijímá ad-
 ministrace v č. 147-I.
 (Karlova ulice).

Dopisy týkající se re-
 dakce buďtež zaslány
 franko.p.dru Ludevítovi
 Procházkovi do
 č. 9 v Ječné ulici.

do f-mol (op. 57.) zvaná „apassionata.“ Beethoven sám prý o ní (a o sonatě do d-mol op. 31.) řekl, že k porozumění jí valně přispívá čtení Shakespearovy „Bouře“. Právem k tomu připojuje dr. Ambros uvážení hodná slova: „Střežme se však, abychom nepřičítali takovémuto příležitostně vyřknutému slovu význam příliš velký! Jíž to, že Beethoven mohl obě tak rozdílné sonaty — „apassionatu“ a onu do d-mol — vztahovati k témuž dílu básnickému, ukazuje zřetelně, že se Shakespearovým fantastickým kusem cítil sice duševně podnícena ku tvoření, ale jenom zcela povšechně, an potom kráčel svou vlastní cestou atd.“ Griepenkerl, jehož jméno mezi staršími esthetiky hudebními nemálo vážilo, našel v téže „apassionatě“ zase Shakespearova „Leara“ a citovaný již Neumann tvrdí, že se v poslední větě Beethovenův duch „našemu vnitřnímu oku takorčka vtěluje co bojovný sv. Jiří, jenž na draka temnosti svou nohu klade.“ Náš krajan pak, duchaplný malíř Gabriel Max, ilustroval zase první taktý této sonaty — obrazem ukřížovaného, nebo, chceme-li, dal pod malovaný krucifix onen začátek apassionaty co motto. Z toho přece vysvítá jasně a zřetelně, že i kdyby snad Shakespearova „Bouře“ byla poskytla Beethovenovi podnět k vytvoření sonaty a kdyby snad následkem toho také nálada skladby té měla jakési vztahy k náladě onoho podivného dramata — přece do „apassionaty“ se nedostal ani „Prosper“ ani „Lear“ ani „Sv. Jiří“ ani „Ježíš“ co poetický „obsah“ její. Alespoň v tom smyslu, v jakém slov „obsah“, „předmět“ atd. užíváme o barvách a básních, tedy ve smyslu obyčejném, jedině správném, nesmíme to nikdy tvrditi; neboť všechna „neurčitost“, všechna „nejasnost“ celého světa (a s tou si přívrženci obsažnosti hudby nejpohodlněji pomáhají) není s to, aby na př. z Rubensova nebo Wiertzova „Pádu andělů“ (tedy také „zápasu říše světla se říší temnoty“) učinila obraz „plavby na moři,“ z Maxova

krucifixu nestvůru „kalibana“, ze Shakespearova „Leara“ legendu o svatém Jiří drakobijci.

Vykládači hudebních skladeb odvolávají se velmi rádi k jistým dílům umění výtvarného a básnického, o jichž obsahu — nebo vlastně jeho výkladu a významu — také povstávají všeliké pochybnosti a spory se vedou. I rozumí se samo sebou, že u příležitosti té bývá s velkým dosti učiněním do prvního řádku stavěna imposantní řada komentářů Göthova „Fausta“, které jak známo tvoří téměř již celou knihovnu. Při tom arci se zapomíná hned z počátku, že se v případech podobných nikdy nejedná o nějakou přednost díla básnického, nýbrž na mnoze spíše o nepopíratelnou vadu. Či chtěl by někdo skutečně pravou básnickou krásu „Fausta“ hledati v mystickém, mlhavém jeho pološeru, v těch podivných hádánkách, jež Göthe v něm uschoval? Zajisté ne; vždyť krásu a tudíž i umělecká cena básně té, jako každé jiné spočívá právě v tom, co nám tvůrčí ruka mistrova nakreslila rysy určitými, jasnými; a takovýchto určitých, jasných rysů je bohudíky ve „Faustu“ ještě dost. Přirovnání hudby instrumentální k „Faustu“ je tudíž velmi nešťastné. Necht někdo (ovšem kdo praničehož neví o komentářech) vypravuje prostými slovy „obsah“ prvního dílu „Fausta“ a (pak rovněž tak beze známosti komentářů) „obsah“ některé věty na př. páté symfonie. Opakujme pokus ten ještě s několika jinými nepředpojatými osobami a srovnajme pak jejich výpovědi. „Neurčitost“ a „nejasnost“ „obsahu“ básně, bude zajisté trochu jinak vypadati, než „neurčitost“ a „nejasnost“ „obsahu“ hudební skladby. A že výklad a význam všeho toho, co snad v některé básni skutečně jest neurčitě a nejasně vyřknuto, má jediné možnou a jediné oprávněnou půdu jenom v tom, co jinak jest v téže básni vyřknuto docela jasně a určitě, rozváděl jsem poněkud širě v oné rozpravě o „programní hudbě“, ku kteréžto zde laskavého čtenáře opět výslovně odkazuji, aby mezi námi u věci té nepovstalo žádné nedorozumění. —

A jak si počíná na př. řádný umělecký archeolog, má-li podati „výklad“ nějaké sochy, nějaké malby, nějakého reliéfu? Zcela jinak patrně, než komentáři hudební. Dejme tomu, že by měl před sebou sousoší zvané dříve obecně „Arria a Paetus“; on bude z vnitřních, t. j. v uměleckém díle samotném spočívajících důvodů pochybovati o správnosti dosavadního výkladu a odvolává se ku zcela určitým, nezvratným jednotlivostem v posuňkách a v tváření se zobrazených osob, k celému tvaru těl, ku růstu vlasů i vousů, ke způsobu šacení se a zbrojení atd., poučí nás, že sousoší představuje vlastně barbara, jenž se svou ženou umírá, tedy nikoliv Římana Paeta. Tedy také archeolog „cituje“ zrovna tak, jako vykladač „Fausta“, jenž se odvolává k jednotlivým veršům Göthovy básně. Takových citatů, které by byly jaksi vyšší instancí nad spornými stranami stojící, a co do významu svého s obou stran za nepopíratelné uznány — takových citatů, na základě jichž jest jediné možno, podati nějaký vážný

a správný „výklad“, v hudbě nenalezáme. Prohlédneme celou pátou symfonii Beethovenovu, obraťme rub v líc a líc v rub — nebude tam ani jednoho místa, z něhož bychom právem směli — neřkuli nutně museli — souditi, že se jedná o „ozbrojeného reka“ nebo o „celé lidstvo“ nebo o „volnost“ zrovna tak, jako tam nebude ničeho o „plavbě na moři“ nebo v adagiu 22. sonaty ničehož o „žíznicích labutích“, o „suhvězdách“ a o „mámícím zrcadlení se“ (což všechno tam spatřovala obrazotvornost Griepengerlova) anebo konečně v deváté symfonii ničehož o — „Dianě a Endymionovi“ (jichž historii v arcidíle tom shledal býti ilustrovanou Kendell!) atd. Čtenář zasměje se snad srdečně těmto posledním výkladům, než nebudme k nim nespravedliví a nesnášliví: jsou snad smělejší a podivnější, snad i méně duchaplné a důvtipné než jiné — ale tyto jiné nejsou při vši své krásě a hloubce přece ani o vlas oprávněnější v oboru vědecké theorie. Subjektivní výlevy básnivého ducha, často fantasmagorie nervosního podivína, k nimž hudba zavdala sice podmět, s nimiž však nikdy nesmí býti stotožňována — nic více, nic méně! Dr. Ambros připomíná si zde Lichtenbergův výrok: „Dívá-li se do zrcadla opice, nemůže z něho koukati žádný apoštol;“ avšak on sám příliš často zapomíná, že je u zrcadla opice docela v tomtéž právu, jako apoštol, že oba spatřují pouhé subjektivní zjevy, tedy nic věcného, že apoštol, jenž se domnívá viděti za sklem skutečného apoštola, jest obětí téhož osudného bludu, jako opice, která svůj odlesk se skleněné plochy považuje za opravdivou, živou opici. Subjektivní klam a mam v obou případech!

Smetanova „Prodaná nevěsta.“

(Komická opera ve 3 jedn.; vlastnictví „Maticе hudební v Praze.)

Dle výtahu klavírního posuzuje

dr. hrabě F. P. L a u r e n c i n.

(Dokončení.)

Ve scéně předposlední přichází opět celý, úplný sbor na scenu. Introdukce orchestrální (6/8, A-dur) velmi trefně naznačuje účinným crescendem četné ty otázky, jimiž sbor na Mařenku doléhá (strana 164. syst. 1.). První téma základní podléhá ihned za sebou dvěma proměnám, jež opět vydávají svědectví o tom, kterak Smetana ryzím jsa dramatikem, dovede trefně symbolisovati individuální náladu osob jednajících (syst. 4. takt 2.). Mařenčino pomýšlení na pomstu (str. 165., syst. 1., takt 5.) oděno jest rouchem hudebním charakteru jednak recitativního, jednak ariosního, kteréžto melos doprovází orchestr thematem již zprvu vytčeným, plným jarého života dramatického. Sbor chválí Mařenku za úmysl ten, kteréžto místo (str. 166., syst. 1.) nad předcházející — poněkud unavující — svěžestí takřka etherickou vyniká.

Nutno však doznati, že melodicko-harmonická myšlenka leží tu pouze v partiích zpěvních, orchestru

pak že přiřknuta úloha toliko doplňující. Zdařilejším naproti tomu jest průvod orchestru k následujícím na to slovům Jeníkovým: „Ba svatba se vystrojí...“ (str. 166., syst. 3., takt 1.). Jest to sice téma známé již, téma základní této scény, než objevuje se nám v postavě veselejší, bujnější. Teď pozná Mícha a Háta, žena jeho, svého Jeníka, jenž před zlobou macechy Háty před dávným časem z domu otcovského byl odešel, a toto udivení rodičů velmi dovedně charakterisoval skladatel interludiem orchestrálním, enharmonicky z A- do F-dur modulujícím, jakož i změnou taktu z 6/8 v 4/4 (str. 167., syst. 1.). Orkestr teď umlkne na dobro, aby při posledním slově tázajících se rodičů na novo zazněl trojzvukem toniny f-dur (piano). Jeníkova slova: „Nuž otče, dosti dlouho jsem se v cizině už potloukal“ jsou i melodií i rytmem tklivým výrazem touhy po klidném krbu domácím, jemuž jasnějšího, plnějšího ještě rázu dodává harmonický (v moderním slova toho výrazu) průvod orchestrální (Moderato.).

Ostrou protivou ku naivnímu zpěvu Jeníkovu jest ironická reflexe Kecalova (str. 167., syst. 4., takt 1.). Hátě nelíbí se toto náhlé se objevení Jeníkovo; jizlivě (a to naznačuje ono prudké staccato) odpovídá mu: „Aj měl jsi ještě času dost k svému potulování“ (str. 168., syst. 3., takt 2.). Jeník, jenž z prvu trpce odpovídá matce nevlastní (takt 4.), najde však brzo útěchy v naději na růžovou budoucnost, v naději, že dostane svou Mařenku, již „synu Míchovu“, tedy vlastně sám sobě byl prodal. Matka hlasem rozhorleným vyhláší smlouvu tu za podvodnou (str. 169., syst. 1.), než Jeník, toho nedbaje a odhodlav se konečně ku kroku rozhodnému, vybízí enharmonicky vedeným melosem, svědčícím o probudivším se v něm charakteru mužném, Mařenku, aby sama si z obou synů Míchových, Jeníka a Vaška, svého nastávajícího vybrala. Teď teprvé porozumí Mařenka celé situaci; dřívější nenávisť její k Jeníkovi obrátí se rázem znovu v horoucí, upřímnou lásku a skladatel dovedně postaral se o to, aby zpěv věrným tu byl ohlasem radostí zaníceného nitra jejího. Posledním taktom tohoto místa přechází tempo ve Vivace, leggierissimo e sempre staccato, ostrou to protivu ku taktům právě předcházejícím (str. 169., syst. 4., takt 3.). Jest to častými caesurami přerývaný nářek Kecalův nad tím, že tak se dal oklamati od „prohnaného člověka toho“, což ovšem velmi směšně se vyjímá a také ve smyslu tom velezdařile jak melodicky tak i rytmicky jest charakterisováno.

Možno i říci, že místo to je pro podobné postavy „Kecalovské“ vzorem. Mícha i Háta touž skoro frásí se moudrosti oklamaneho dohazovače posmívají; ovšem že i tu má paní Háta poslední slovo (str. 170., syst. 3., 4.). Na to i blažení snoubenci, ba dokonce sbor, a konečně i Krušina s Ludmilou nedostihle ostrým výsměchem mučí nešťastného „rytíře smutné postavy“, Kecala (až do str. 177.); dlužno tu ale vytknouti, že ensemble o něco kratší by mnohem lépe býval na svém místě, ač mu nikdo zdravého

vtipu a svěží originality (zvláště u vedení jednotlivých, rozdílných hlasů) upírati nebude. —

V desáté a poslední scéně konečně dochází celá katastrofa vrchole. Nejen Kecal ale i ten, jehož tak úsilovně byl protežoval, Vašek, má býti terčem výsměchu shromážděných vesničanů. Příběhnou totiž dva kluci, kteří ohlašují uděšeně, že se medvěd utrl a na náves běží. Forma tu přechází v melodramatickou (str. 178.). Za každým zvoláním následuje řada sestupujících akordů sekstových; tremolando pak posledních akordů z řetěze toho velmi trefně naznačuje situaci výstupů. Vašek objeví se konečně co medvěd (úskok to komediantů) a vyzývá lid, aby se ho nebál.

Krušina a Ludmila tónem moralisujícím a komicky vznešeným vybízí Míchu kmotra, aby udobřil se na Jeníka, což tento učiní ovšem s pathosem všemožným, dokonce však směšným a všedním (str. 179., system 1.).

Opera končí mohutným sborem (C-dur, 4/4, molto vivace), jenž tak dovedně psán jest v slohu národním, speciálně českém, že výtečná opera tato nemohla trefněji býti zakončena. —

Vůbec o celém tomto díle zkrátka možno říci tolik, že jest jedním z nejzdařilejších na poli komické opery, a že od časů Alb. Lortzinga literatura hudební kteréhokoliv národa sotva se může vykázati dílem ceny takové, jakouž má Smetanova „Prodaná nevěsta.“ Kéž by se skladatel sám dočkal mnohých ještě provedení svého díla a to nejen na českém ale i na mnohých jiných jevištích cizích. —

Z ciziny a Rakouska.

** Impresario *Ullmann* hodlá i této zimy podniknouti cestu uměleckou. Získal prý již pianistku sl. Esipovu, slovutnou Nilsonovu, dále houslistu Věňavského a cellistu Davidova.

** R. Wagner získal pro divadlo v *Baireutě* slavného pěvce lipského *Reblinga*.

** Komická opera ve *Vídni* otevřena operou *Masseneta*: „*Don Cesar de Bazano*“ za přítomnosti skladatele.

** *Verdiho* „*Aida*“ připravuje se koncem tohoto měsíce i v *Darmštadě*.

** Slovutný tenorista *Niemann*, jehož, jak známo, Wagner získal pro své divadlo v *Baireutě*, hodlá na jaře bud. roku pohostinsku vystoupiti v *Hamburce*.

** Ve skladu *Bote a Bocka* v *Berlíně* vyšla právě nová symfonie do d-mol mistra *J. Raffa*. Symfonie tato má následující motto: „*Gelebt, gestrebt, gelitten, gestritten — gestorben — umworben!*“

** V *Pešti* zavřeno jest německé divadlo, ježto známý ředitel *Strampfer* ohlásil konkurs.

** *Krajan* náš, kapelník *Skočdopole*, meškající již dlouho ve *Španělsku*, získán jest pro národní divadlo v *Madridě*.

** *Robert Franz*, známý německý skladatel písní, vydal svoji „hebrejskou melodii“ u F. Leuckarta pro cello s průvodem klavíru, pro housle s průvodem klavíru a pro klavír.

** *Götheho* balladu: „*Erlkönig*“ uvedlo celkem 40 skladatelův v hudbu. Mezi jinými jsou to: Romberg, Fr. Šubert, Beethoven (skizza), Tomášek a Spohr.

** *Gluckova* „*Ifigenie v Aulidě*“ připravuje se na dvorním divadle operním ve Vídni.

** Na oslavu šťastného návratu se expedice k severní točně vyšly ve Vídni: pochod Vlčkův, pochod Weyprechta-Payera, „Cap-Videň“-pochod a podobné toho druhu výtvořiny sprosté špekulace.

** Ředitelstvo dvorní opery Vídeňské vyjednává s R. Wagnerem o propůjčení téhož opery „*Tristan a Isolda*“ ku provozování na jevišti svrchu jmenovaného ústavu.

** *J. Becker*, náčelník světoznámého kvarteta florentinského, bude bezpochyby v Drážďanech koncertní mistr kapely královské angažován.

** Kapelník dvorní opery a filharmonických koncertů ve Vídni, *Otto Dessoff*, poděkoval se z úřadu svého, jež hodlá zaměnit s výnosnějším místem v Karlsruhe. Nástupcem jeho stane se prý peštský *Hanuš Richter*. Pan Dessoff zůstane ale ještě do jara ve Vídni.

** *Hanuš* z *Bülovů* bude v listopadu b. r. koncertovati v Londýně.

** *Lecocquova* nová komická zpěvohra „*Giroflé-Girofla*“ potkala se v Londýně s velkým úspěchem.

** Skladatel prof. *Buonamici*, posledně profesorem na konservatoři Mnichovské, složil komickou zpěvohru „*Svatba v měsíci*“.

** Náš krajan baritonista, *Josef Krolop*, angažován jest za výhodných výminek k dvornímu divadlu v Brunšviku.

Zprávy z Prahy a z venkova.

* V zdravotním stavu skladatele *Bedřicha Smetany* nastal potěšitelný obrat k lepšímu. Bohdá že brzo opět bude moci pokračovat v umělecké své činnosti.

* *Nové šmytcové kvarteto* (IV.) nad míru plodného skladatele našeho *Ant. Dvořáka*, o němž jsme se již v listu našem zmínili, bude co nejdříve provedeno v „*Umělecké Besedě*“ péčí hudebního odboru. Jest to dosud snad nejdokonalejší dílo mladistvého skladatele v hudbě komorní, v němž se jeví mistrovské ovládnutí formy v stejné míře jako nevšední hloubka obsahu. Jakkoliv se co do formy, všude na nejvýše jasně a průzračně, těsně opírá o vzory klasické, zejména tvary *Beethovenovy*, tož přece zachoval sobě úplnou samostatnost tvoření. Dílo toto nám také jinak dosvědčuje, že nám v tvůrci jeho dozrává veliký skladatel slovanův,

neboť z utěšené skladby té zírání na nás všude planoucí oko *Slávie* v vroucném sloučení s *Charitkami*. Kéž podobných děl národu našemu ještě hojně ušetří požehnaný jeho genius!

* *Bartol. Honel*, ruský divisijsní kapelník v Moskvě, zavítal tyto dny do Prahy, svého rodiště. Pocházející z chudých rodičů, zápasil s všelikou nouzí ve svém mládí a překonal musel mnohé obtíže, aby absolvovati mohl zdejší konservatoř. Štěstí mu přálo i došel cíle rovněž tak čestného jako výhodného. Náleží k nejoblíbenějším kapelníkům na Rusi a má již dvoje vyznamenání.

* Nejnovější skladby skladatele *Zd. Fibicha* našly v Lipsku v kruzích tamnějších znaleců většího ocenění a vyjdou v brzkou tiskem a nákladem světoznámé firmy tamější *C. F. Kahnt*, zejména jeho klavírní trio a kvarteto, duo pro piano a housle, kvarteto šmyčcové a četné písně. Krom toho provedena bude v Lipsku téhož symfonická báseň „*Othello*“ během letošní zimní sezony. Jak známo, jest Lipsko dosud důležitým střediskem veškerého světa hudebního.

* *Sl. Kalašova* uzavřevši smlouvu s anglickým impresariem *Gyem* na dalších 6 měsíců mešká nyní v Itálii na *Lago maggiore* a vystoupí v brzkou ve Florencii, kamž impresario řečený s společností svou hodlá zavítati. V měsíci únoru b. r. hodlá opět navštívit příbuzné své, v Praze žijící.

* Mezi nejprvnějšími umělci, jež k nastávající sezoně koncertní do Prahy zavítají, ohlášen jest slovatný čtverolistek *Florentinský*, což zejména všem milovníkům komorní hudby bude vítanou zprávou.

* *Akademický čtenářský spolek* zakoupil z pozůstalosti *Med. dra. Hatláka* četnou sbírku šmyčcových kvartet, čímž studujícím nyní poskytnuta jest příležitost k horlivému pěstování hudby komorní. V sbírce té nalezájí se veškerá kvarteta *Beethovena*, *Haydna*, *Mendelssohna*, *Ondř. Romberga*, *Spohra*, *Onslova*, *Haensla*, *Kreuzera*, *Jansy*, *Kromera* a *Pleyela*.

* „*Cecilie*“, časopisu pro katolickou hudbu posvátnou, vyšlo č. 10. obsahující úvodní článek: Počátkové reformy hudby posvátné a pokračování článku: Cestopisné upomínky hudební — obě z pera redaktora *P. Fr. Lehnera*. Číslo tomuto připojeno jest pokračování mše *Jos. Foerstra* „*In honorem scti. Adalberti*“.

* *Jednota pro podporování vdov a sirotků po hudebních umělcích* hodlá letos o vánocích provést *Lisztovo* velkolepé oratorium „*Legenda o svaté Alžbětě*“, což zajisté uvítáno bude v kruzích hudebních s nemalým potěšením. Znamenat *Lisztovo* oratorium v tomto oboru posvátné hudby rozhodný, daleko dosahující obrat nový, jehož veliký význam veškerý hudební svět již v plné míře uznal. Řízení svěřeno býti mělo panu kap. *Smetanovi*, ježto však tento pro churavost svou se omluvil, převzal úlohu tu na se s uznání hodnou ochotou pan kap. *Čech*. V studování sborů ochotně se uvázal p. *Kar. Bendl*.

* Tyto dny započato již bude s přípravnými studii k nové komické zpěvohře Ant. Dvořáka „Král a uhliř“. Při eneržii p. kap. Čecha, jenž se v řízení její uvázal, očekávati můžeme, že vzácná tato novinka domácí vypravena bude co nejdříve. Po té by bylo žádoucí, aby následovala zase nějaká zpěvohra vážná a sice buď Nápravníkova zpěv. „Nižegorodci“ aneb Rubinsteinova zpěv. „Děti stepi“. Zapotřebí, aby ředitelstvo již nyní pro jednu z nich se rozhodlo, neboť vyžadují obě nemalých scenických příprav, na kteréž již nyní nutno pomýšleti.

* *Filharmonikové pražští* uspořádají v nastávající saisoně řadu čtyř koncertů a sice: dne 15. listopadu a 6. prosince roku běžícího; v následujícím pak roce 1875. dne 28. února a 14. března. Program není posud podrobně ustanoven. V prvním provedena býti má z Berliozovy symfonie fantastické „Ze života umělce“ čtvero oddělení. Pokud se řízení koncertů těch týče, tu se dovídáme, že vše má spočívat za nynější dosud trvající churavosti p. kap. Smetany jedině v ruce kapelníka německé opery, p. Slánského. Jest to věru zvláštní ironie osudu: není tomu právě tak dávno, co Smetana filharmonický spolek v Praze stvořil co výhradně český spolek; z českého toho spolku stal se v krátké době utrakvistický a nyní to konečně tak daleko došlo, že holubičí povahy zdejších českých (!) pánů umělců původně český ten spolek odevzdaly výhradně v ruce německé pokud se týče vedení. Což se tu nijak nedalo vyhověti dosavadnímu stanovisku utrakvistickému? Vždyť takovouto výhradně německou firmou dobré věci spolku samého se uškodí. Filharmonia jest jediným spolkem u nás, jenž se snahou chvalnou udržeti se snaží na výši pravého umělectví, jenž pěstuje u nás posud příliš zanedbávaný odbor hudby instrumentální. „Filharmonia“ zdejší ku velké cti sloužila posud umělecké pověsti města našeho; pakliže však v přehánění svém poruší důležité pro nás ono stanovisko rovnoprávnosti, pak — dosloužila; neboť jisto jest, že takovéto výhradní němectví v pražském životě hudebním jest úkazem na dále nemožným. Či mohou snad zdejší Němci postaviti ze své strany jen jedině tak umělecky zvučné jméno vedle Smetany, Skuherského, Bendla, Dvořáka, Fibicha? Vše co zdejší hudební život udržuje na povrchu, pochází jedině z řady českých umělců — druhá strana jest mrtva, poněvadž neschopna. Tot i výrok velikého umělce německého, Hanuše z Bülovů, jenž při nestranném pozorování života našeho pravdě musel průchod dáti. A nyní by se vzdor všemu mělo snad podařiti několika pochybným individuím německou zdejší uměleckou nullu zdánlivým životem nafouknouti, koncerty filharmonické, tento nejskvělejší bod koncertní činnosti pražské, jedině nadvládě německého živlu vydati, živlu to, který se ani z povzdálí s umělci našimi nesmí měřiti? Naší povinností co listu, jenž zájmy českého umění na prvním místě s rozhodností neoblomnou hájí, jest a vždy bude, abychom tuto

ve tvář našeho umění vmetanou hanu energicky odmítli a rozhodující v té věci české pány umělce ze spánku netečného vyburcovali. Proč nebyl za nemoci Smetanovy požádán za spoluvůdce filharmonikům náš výtečný ředitel varhanické školy, pan Skuherský? A když již chtěli zůstatí pánové obou spojených orchestrů českého a německého divadla při svých kapelnících, proč neobrátili se tedy ke kapelníku naší opery p. Čechovi, jenž zajisté v koncertech veřejných bezpočtukráte dokázal, že umí vládnouti svým žezlem kapelnickým zrovna tak, jako kapelník německého divadla — ne-li lépe! Žádáme tudíž rozhodně, abyste rovnoprávnosti učinili zadost, pánové; a pakli rovné to právo porušíte, pak jest povinností nejen každého českého umělce, nýbrž i českého obecnstva vůbec, aby se odvíátilo od Vašeho, uměny české nedůstojného počínání.

* *Smetanova „Prodaná nevěsta“* dochází i mimo hranic vlasti naší uznání čím dále tím většího. Nedávno zmínili jsme se o pochvalné kritice opery té v hudebním listě berlínském; v těchto dnech opět s jiné strany a sice se strany pobratřeného nám národa polského učiněna Smetanovi poklona velmi lichotivá. Psal mu totiž polský umělec a na slovo vzatý hudební kritik varšavský p. Jan z Kleczynských asi v tento smysl: „V letě právě minulém měl jsem velké to potěšení překrásnou operu Vaši „Prodanou nevěstu“ v klavírním výtahu seznati. Aníž bych Vám lichotiti chtěl, ctěný pane, přiznávám se, že dle mého mínění jsem se tu potkal s jednou z nejzdařilejších oper doby naší.“ Na konec žádá pán ten Smetanu o dáta životopisná a o zaslání fotografie pro článek s vyobrazením podobizny Smetanovy pro „Tygodnik Illustrowany“; dále slibuje, že provede vyňatky z „Prodané nevěsty“ v tamnějším klubu uměleckém a později že se i postará o provedení celé opery na tamnějším jevišti.

* *Česká zpěvohra*. 9. října: „Král to řekl“, komická opera od Léona Delibesa (poprvé) — 11. a 13. reprise — 15. „Faust“ od Gounoda. — Nová komická opera „Král to řekl“ od Léona Delibesa, o jejímž skvělém výsledku jsme se po jejím prvním představení na našem jevišti na místě tomto v krátce byli zmínili, jest velezdařilou prací duchaplného, mladistvého skladatele francouzského, jenž posud znám byl ve vlasti své pouze několika menšími skladbami, jednoduchými písněmi, romanciemi s průvodem klavíru a sbory vokálními. Opera tato jest první jeho větší prací v oboru dramatickém a povážíme-li, s jak důkladnou znalostí jeviště se tu pojí hudba ku textu, jak originelními, elegantními, graciosními tvary vyniká v moderní literatuře francouzské, s jakou řízností výrazu dramatického a pravdou hudební charakterisace jest krásný ten celek psán, tu nemůžeme jinak, než s obdivem se zmiňovati o umělci francouzském, jenž vzdor všeobecné hnilotě moderní francouzské literatury hudebně-dramatické, vzdor veškeré té nezmravnělosti pověstných francouzských pohlavárů hudebních à la

Offenbach, přec se dovedl neobyčejnou silou nadání svého a pilnými studii velikých vzorů skvělé sousední literatury německé nad všední povrch francouzských kolegů svých až na stupeň pravé výše umělecké vyšínouti. Pokud souditi smíme z této hudebně-dramatické prvotiny, tož jisto jest, že nemůžeme Delibesa nazvati epigonem starší školy francouzské, výtečné a v každém ohledu to solidní firmy Adam-Auber. S těmito staršími krajany svými nemá Delibes nic společného, leda onen neobyčejně živý esprit v rytmickém ohledu a onu hladkou eleganci proudu melodického; pokud se však týče oné vlastní podstaty dramatického díla: tedy hlavně v ohledu pravdivé charakteristiky u výrazu hudebním a mimo to pokud se bohaté harmonisace a v každém ohledu skvělé, duchaplné instrumentace (která ovšem jest zmírněna v poměru ku lehké opeře komické) týče, tu nedbá Delibes starých francouzských tradic, nýbrž staví se smělou nohou na zcela originelní, ve Francii posud neobvyklou půdu. Delibesův způsob hudebního charakterisování jednotlivých osob opery nejen ohledem na jich povahu nýbrž hlavně ohledem na onu dobu, v níž děj spadá, na dobu totiž „hudebního rokoka“, genialní. S jakým vtipem a humorem jest na př. psána ona scena, v níž taneční mistr „Miton“ studuje se svými chovankami sbor v manýře Gluckově, kde Orest prchá ve čtyřčtvrtečním taktu za průvodu centového kontrapunktu v basu; jak zdařile opět postížen jest ton národní písně francouzské v rozkošném duettu mezi „Benoit“ a „Javotte“ v I. jedn. výst. 2., počínajícím slovy: „Jacquot švarný na ladech zpívá;“ jak krásně a nenuceně jest podán starofrancouzský madrigal v pohodlně velkopanském rytmu menuetovém v předešlé ku druhému jednání, z níž jest pak se vzácnou obratností utvořena koncertní arie za velkou dámou přestrojené „Javoty“; a konečně s jak neodolatelným humorem je kreslena celá figura samou etiketou zdřevěnělého markýze z Moncontourů, a ona fidelně klackovitá povaha prohnáného sedláka „Benoit“! To vše jest podáno ve skvělém rouše hudby moderní, hudby ryze dramatické s efekty i pro nejširší kruhy obecnstva neodolatelnými a přec nikdy z mezí umělecké krásy nevybočujícími. Jest to duch času, jenž s neodolatelnou silou klestí cestu zdravým ideám velké reformatora německého a všech jeho stoupencův přes všechny překážky. Jako nejnověji ve Vlaších starý hříšník Verdi ve své „Aidě“ se úplně obrátil na novou víru reformatora německého, tak i nyní ve Francii Delibes bere sobě ze směru Wagnerova to, co zdá se mu býti nejúčinnějším; a tak činí všichni umělci hudební, kteří nadání jsouce vzácnou silou tvůrčí, snaží se po něčem vyšším, ponechávajíce menším duchům staré hudební formy pohodlného bezhlavého písničkářství. Tak i u nás nejlepší naši skladatelé, s jichžto jmény můžeme se směle před celým světem uměleckém pochlubiti, běrou sobě směr ten reformatorský za vzor, ovšem ne ve smyslu otrockého opičení-se, nýbrž ve smyslu samostatného tvoření a pokud se principie směru

tono nového s našimi ideami o hudbě slovanské srovnati dají. Jako Delibes nezapřel v díle svém nikde francouzskou povahu ni zvláštní onu individualitu národní vzdor tomu, že přijal principie kaceřovaného reformatora, právě tak udržují se naši skladatelé a v čele jich zejména mistr Smetana v proudu vrozeného již elementu slovanského na základě pojmu o moderním „dramatu hudebním“. Vždyť jest zdárný vývin a další pokrok možným jedině vespolným se stýkáním národův a neustálým přiučováním-se všeho, co znamenitého jeden národ u druhého najde. Kam by to přivedl onen národ, jenž by u prostřed vzdělaného světa ohraditi se chtěl čínskou zdí proti všem vlivům vzdělání toho, proti každému pokroku? Jak slavně znělo před časy jméno hudební školy vlašské i francouzské a jak nepatrnou popelkou proti oběma královským sestrám byla touže dobou škola německá! A ejhle, dnes chodí vlašští i francouzští umělci k Němcům do školy. Čím možno úkaz ten vysvětliti? Zajisté jedině tím, že Němci nelenili v bývalé podřízenosti své, aniž odvraceli se s nerozumnou nadutostí od umění sousedův svých, nýbrž přijímali a assimilovali se živlem vlastním vše, co nového u nich našli. Zdali se snad proto umění jejich stalo cizím, neněmeckým, o tom nás ovšem nejlépe poučuje skvělá přítomnost. Možná, že za nějaké století se poměr ten opět obrátí, ba že i nová škola k dosaváde jmenovaným třem hlavním školám hudebním přiroste, jejíž sláva třeba ty ostatní zastíní — myslím totiž školu slovanskou. Chceme-li to však tak daleko přivésti, pak se musíme činiti stejnou měrou jako ostatní: musíme se od nich pilně všemu novému, znamenitému učiti. To nahlíží všickni naši skladatelé, kteří to s uměnou slovanskou upřímně a do opravdy myslí a kteří již bohudík zejména v oboru hudby dramatické mnohým skvělým, mistrovským dílem, tedy skutkem a ne snad jen pouhým slovy národ náš obohatili. Tento právě ličený směr doby naší na vše strany klestí sobě cestu v před a tvoří na všech stranách skladby ceny nepomíjející. Proud ten nezastaví nikdo; tím spíše ne, poněvadž mu zejména intelligentní třídy obecnstva všude brány srdcí svých s jásotem dokořán otvírají — a ty přec, jak známo, tvoří v každém městě jádro operního obecnstva. Též u nás byla opera Delibesova s jásotem přijata a jisto jest, že se stane jednou z nejoblíbenějších hvězd na obzoru nastávající zimní saisony operní. (Dokončení.)

* Z Dobříše. (Pův. dopis.) Zdejší „Prátele hudby“ oslavili III. koncertem svým dne 30. září b. r. jmeniny pana Jeronyma hraběte z Mannsfeldů, protektora spolku. Za příčinou tou byl koncertní sál slavnostně dekorován. Knížecí rodina, jakož i mnoho vzácného posluchačstva cizího a domácího účastnilo se koncertu. Jako při předešlých produkcích tak i nyní vynikal program vzácnou vybraností; obsahoval: 1. Overturu k „Vilému Tellu“ Rosiniho, 2. sbor: „Pochod lovecký“ od Löwa, 3. skladby pro piano: a) „Aufschwung“, b) „Schlummerlied“ od Šumanna, c) „Pi-

seň v rákosí“ č. 5 od Seelinga, 4. „Souvenir de Bellini“ pro housle s průvodem piana, 5. smyčcové kvarteto od Mozarta, F-dur, 7. „Tanec na bruslích“ ze zpěv. „Prorok“ od Meyerbeera, koncertní parafraze od Liszta, 8. „Ptáček na stromě“ pro housle s průvodem piana od Hausera, 9. sbor: „Pijanovo dědictví“ od Bergmanna. Provedení veškerých čísel bylo velmi zdařilé. Slečny R. Bohutinských a M. Lukášova přednesly čtverručně ouverturu z „Viléma Tella“ tak správně a přesně, že nelze jinak, než vysloviti jim nejvřelejší uznání. Pan Em. Hess a Karel Anděl osvědčili opět v přednáškách svých pravou virtuositu. Onen rozvinul v písni (číslo progr. 3.) co nejjemnější cit, vycházející z skutečného pohnutí vnitřního, v č. 7. pak žasnul každý nad hbitou a jistou hrou, podobající se skutečně veselému reji na ledě. Pan Anděl přednesl obě svoje čísla (4. a 8.) s umělostí věru mistrnou. Hauserovu účinnou skladbu za nekonečného potlesku musel opakovati. Oba sbory, zvláště Bergmannův sbor „Pijanovo dědictví“ přijalo obecenstvo s hlučnou pochvalou. Solové partie velmi pěkně podali pánové J. Skřivan a F. Kafka. Zkrátka vše bylo výtečně přednešeno i přijato. Nemile jen dotknouti se musíme jistých pánů, kteří po odbytém koncertu bouřlivě žádali o tanec, což zcela přičilo se usnešení výboru, oddělevšího právem koncertní produkce od tanečních zábav. Pánové tito neberou zřetele k pravému účeli spolku, zároveň pak podali nešetným chováním svým zřejmého důkazu, že více zaujati jsou pro „laciný tanec“, než pro pěstování ušlechtilé klasické hudby, což ovšem bylo by rovněž tak smutné, jako kdyby se mělo piano spolkové vydati zhoubné hře taneční. Doufáme však pevně, že toho výbor ani valná hromada neučiní a že nevyhoví choutkám 2—3 členů, nýbrž že kráčetí bude pevně cestou vytknutou. Spolek náš v krátké době svého trvání zajisté dokázal, že může skvěle působiti, podav obecenstvu nejkrásnější plody hudební ve třech produkcích, provedených během sedmi neděl. Dobře sehraný náš kvartet smyčcový utrpěl ztrátu odstěhování se učitele p. F. Hykeše, výborného hudebníka, činného a zakládajícího člena spolku. Jsme přesvědčeni, že i v sousedství zůstane dobrým našim přítelem. —r.

* Z Jindřichova Hradce. (Pův. dopis.) V pondělí dne 11. října proveden v místnostech zámeckých před rodinou hraběcí malý koncert za spoluúčinkování spolků zpěváckého a hudebního. Veškerá čísla programu byla s všemožnou pečlivostí provedena a našla pochvaly. Hudba instrumentální zastoupena byla Haydnem a Mozartem; od prvního mistra hrálo se andante ze symfonie d-dur (IV.), od druhého první věta (allegro molto) symfonie v g-mol, z nichž poslední zvláště zdařilému přednesu se těšila. Na žádost zahrál ještě hudební spolek menueto z téže symfonie Mozartovy, v které však stihala lesní rohy nehoda. Zpěvácký spolek zapěl statečně „Touhu lásky“ od Nesvadby a „Naše zpěvy“ od Horáka. S potěšením pozorovali jsme, že spolek

zpěvácký, který v době poslední již se skoro ubíral k „spánku spravedlivých“, opět novými členy se rozšířil a opět k nadějím nejlepším opravňuje. Mezi hudbou a zpěvem zahrál pan ředitel Vacek IX. koncert Beriotův s obvyklou elegancí a zručností. —r.

S m ě s.

Myslenky o hudbě.

Výroky slovatných skladatelů a spisovatelů o hudbě,
sebrala La Mara.

Živlové hudby.

Různé tvary hudební.

b) Programní hudba — sblížení se hudby a básnictví.

(Pokračování.)

Umění, ať jest jakékoliv, musí působiti vlastním svým zjevem, nikoliv tím, co si při něm mysliti máme.

Mor. Hauptmann,
listy k Hauserovi, sv. I.

Tatáž hudba připouští nejrůznějších výkladů a o žádném nebude lze říci, že vše jím vyčerpáno, že jest ten pravý a že podává celý význam hudby; tato obsažena jest co nejurčitěji jen sama v sobě. Nikoliv hudba jest neurčitého významu: mluví ku každému s jazykem stejným, mluví k člověku a vyjadřuje jen, co lidské srdce cítiti může. Různý význam se teprv dostavuje, pakli každý dle svého způsobu dojem, jež na jeho srdce hudba učinila, se snaží přispůsobiti myšlence, pakli chce plynému živlu hudby dáti výraz určitý, pakli chce nevýslovné vysloviti. Tentýž:

„Die Natur der Harmonik und Metrik“.

Nadpisy jsou důležitý co první rukověť, ukazující k podmínkám, na nichž spočívá obsah uměleckého díla. To však není nutným požadavkem snad pouze jen v hudbě, všechna umění toho vyžadují pro bezčetná díla, abychom, nežli přikročíme k uměleckému výtvaru samému, napřed byli seznámeni s předmětem a jeho podmínkami. Kdož by mohl dobře porozuměti Rafaelově na nebe vstoupení P. Marie či transfiguraci, kdyby předmět ten, jež si malíř zvolil za látku, neznal ze svatého písma nebo z legendy? A. B. Marx — Beethoven.

Mnozí kárali nadpisy k hudebním skladbám, v novější době často užívané, pravice: „Dobrá hudba nemá zapotřebí takých pomůcek.“ Ovšem že ne; avšak ona tím také neutrpí a skladatel takto nejbezpečněji zabrániti může zjevnému pochybení charakteru jejího. Činí-li to básníci, snažice se smysl celé básně stlumočiti nadpisem, proč by to nesměli

také činiti hudebníci? Jen ať se děje podobné označení slovy způsobem důmyslným a jemným; vzdělání hudebníka bude lze poznati právě dle toho.

Rob. Šuman. Sebr. spisy sv. III.

Jako každý jiný umělec, musí také hudebník k tomu hleděti, aby jeho dítko dostalo pravé jméno; nepravé dotknouti se může nemile, i kdyby hudba byla sebe lepší, trefné zvýšiti však může rozkoš, jež podává pojímání skladby. Tamtéž.

Předesílá-li skladatel hudbě své nějaký program, tož mu řeknu: „Především mne nech slyšeti, že jsi napsal krásnou hudbu, pak mně budiž také tvůj program vítaným.“ Týž,

Sebr. spisy sv. IV.

Odpůrci programu, kteří v něm spatřují zneuctění umění hudebního, nebudou moci zapřít, že dlouho před námi činěny byly pokusy přípravné a že rychlé jeho rozšíření-se skvělými přívrženci svědčí o jeho principu života schopném. Skladatelé však, pomahající mu k většímu uznání, nechtě pováží, jak velice jej lze zneužiti; nechtě pomnou, že program neb titul jen tenkrát jest oprávněný, je-li poetickou nutností, nerozlučnou částí celku a je-li k porozumění jeho nevyhnutelným.

Fr. Liszt, Berlioz a jeho symfonie „Harold“.
Neue Z. f. M. Sv. 43 č. 4.

c) *Vokální hudba — spojení hudby a básnictví.*

Jak má hudebník co krásného udělati, když nemá krásných slov?

F. B. Händel,
viz Chrysander F. B. Händel sv. I.

Spojení mezi slovy a zpěvem musí býti tak těsné, aby stejně se zdálo, že báseň psána jest k hudbě, jako že hudba složena jest pro báseň tu.
Gluk v listu k de la Harpe-ovi 1777.

Vokální skladbu neměl by žádný skladatel zanedbávati. Uvádí dramatickou pravdu v život, od ní k ostatním skladbám jest jen jediný krok, od těchto k ní je jich více zapotřebí. Zdá se, jakoby se příroda jaksi spomstí chtěla na každém, kdož nesprátně se prvé s tímto přírodou samou daným nástrojem prvotným.

K. M. Weber,
liter. práce.

První nejsvětější povinností zpěvu jest, aby byl co možná pravdivý v deklamaci. Tamtéž.

Veškeré snažení po kráse a něčem novém dobrém jest chvály hodno; avšak každá nová forma hudební zroditi se musí z básně samé. Při zpěvech mojich vedla mne vždy jen největší snaha, aby báseň byla pravdivě a správně deklamována, k mnohým novým tvarům melodickým. Tamtéž.

(Pokračování.)

Svým ctěným pánům odběratelům oznamujeme, že k vůli úspoře poštovních výloh vydáme obě slíbené premie k „Daliboru“ a sice „Směs z Bendlovy opery „Lejla“ a „Sbírku písní Zdenka Fibicha“ najednou během příštího měsíce listopadu. Spolu dovolujeme si pány předplatitele, kteří posud předplatné úplně nezaplatili, upozorniti, aby tak v brzkou učiniti neopomenuli, jinak by jim zmíněné premie zaslány býti nemohly.

Administrace „Dalibora.“

Důležité

pro jednoty pěvecké a zpěváky vůbec!

Tyto dny vyjde tiskem a nákladem kněhkupectví dra. Ed. Grégra a Ferd. Dattla v Praze:

SLAVIA,

sbírka národních písní slovanských

pro jeden hlas s průvodem klavíru

vydává

Ludevít Procházka.

Sešit I. obsahuje písně:

- A. České: 1. Ze země jsem na zem přišel . . .
2. Moje milá je z Rájova . . .
3. Utíkej holka, utíkej . . .
4. Andulinko moje, už mně vedou koně . . .
5. Ach prší, prší rosička . . .
6. Překrásné hvězdičky . . .
7. Husička divoká . . .
8. Pršivalo jen se lilo . . .
9. Zakukala žežulička . . .
10. Už mou milou do kostela vedou . . .
B. Ruské: 11. Oj glibokij kolodazju . . .
12. Už kak pal tuman . . .
13. Už ty polje moje . . .
14. Kak u nas vo sadočkje . . .
15. Oj pogubila gorlica dítě . . .

Sešit II. obsahuje:

- A. České: 16. Ach žalude, žalude . . .
17. Můj zlatej Honzičku . . .
18. Jedna je cestička k Táboru . . .
19. Či jsou ty koničky, čí jsou . . .
20. Měla jsem chlapce, nemám nic . . .
21. Vletěla husička, do dvora vletěla . . .
22. Co to máš má milá . . .
23. Ach, vyletěl je z hory pták . . .
24. U našeho jezera . . .
25. Už mou milou na oddavky vedou . . .
B. Ruské: 26. Lučina, lučinuška berezovaja . . .
27. Ty podi moja korovuška domoj . . .
28. Oj ne sviti misjačenku . . .
29. Vozlje rječki vozlje mosta . . .
30. Vo polje berezaňka stojala . . .